

Başlık/ Title: Toni Morrison'ın *Merhamet* Adlı Eserine Yeni Tarihselci Bir Yaklaşım

Yazar/ Author

Gökçen Kara

ORCID ID

0000-0002-6048-3644

Bu makaleye atıf için: Gökçen Kara, Toni Morrison'ın *Merhamet* Adlı Eserine Yeni Tarihselci Bir Yaklaşım, *KARE*, no. 10 (2020): 1-32.

To cite this article: Gökçen Kara, A New Historicist Approach to Toni Morrison's *A Mercy*, *KARE*, no. 10 (2020): 1-32.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 13 Nisan / April 2020

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 25 Aralık / Dec 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 26 Aralık / Dec 2020

Web Sitesi: <https://karedergi.erciyes.edu.tr/>

Makale göndermek için / Submit an Article: <http://dergipark.gov.tr/kare>

Uluslararası İndeksler/International Indexes

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

DRJI

EuroPub

MLA
International
Bibliography

Index Copernicus: Indexed in the ICI Journal Master List 2018 Kabul Tarihi /Acceptance Date: 11 Dec 2019

MLA International Bibliography: Kabul Tarihi /Acceptance Date : 28 Oct 2019

DRJI Directory of Research Journals Indexing: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 14 Oct 2019

EuroPub Database: Kabul Tarihi /Acceptance Date: 26 Nov 2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Dr. Gökçen Kara*

Toni Morrison'ın *Merhamet* Adlı Eserine Yeni Tarihselci Bir Yaklaşım¹

Özet: Yirminci yüzyılda etkinlik kazanan, feminizm, postkolonyalizm, postmodernizm, post yapısalcılık gibi pek çok disiplinden etkilenen yeni tarihselcilik yazınsal eserlerin önemini vurgulayıp yazınsal olmayı görmezden gelen geleneksel tarihi anlayışlara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu kuram eleştirel bir yaklaşımla tarihin sorunsallığını vurgulamıştır; İlginçtir ki tarihsel bir yaklaşım olarak ortaya çıksa da sadece tarihi değil pek çok oluşumu ilgilendirir. Yeni tarihselcilik en çok kültür ve toplumla ilgilenmiş ve çalışma alanlarını da bu doğrultuda oluşturmuştur. Örneğin tarihteki bir olayı ele alırken bu olayın sebeplerini o dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak açıklamaya çalışmıştır. Genelde geleneksel anlatıların ihmal ettiği kadınlar, ezilenler, deliler, eşcinseller gibi azınlık grupların üzerinde durur. Afrikalı Amerikalılar, köleler, ezilenler, kadınlar gibi azınlıkları ele alan Toni Morrison *Merhamet* adlı eserinde ezilen ve ötekileştirilenleri farklı bir perspektifle ele almıştır. Morrison'ın bu yaklaşım biçimi yeni tarihselci düşünülebilir. Bu çalışmada *Merhamet* yeni tarihselci söylem ışığında incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Tarihselcilik, Toni Morrison, *Merhamet*, Edebi Eleştiri

---

A New Historicist Approach to Toni Morrison's *A Mercy*²

Abstract: New historicism which came to the fore in the twentieth century and was affected by many different movements such as feminism, postcolonialism, postmodernism, post structuralism and so on, has emerged as a response to the traditional conceptions of history that stress the importance of literary works and ignore the nonliterary ones. This movement mainly emphasizes the problematic of history with a critical perspective. It is interesting that although new historicism emerges as a historical approach, it concerns not only history but many events. It is mainly concerned with culture and society, and established its study areas in this direction. For example, when addressing an event in history, this movement tries to explain the reasons considering the conditions of that period. Generally new historicism foregrounds minority groups that traditional narratives neglected such as women, oppressed, lunatics and homosexuals. Addressing minorities such as African Americans, slaves, oppressed and women. Toni Morrison used new historical techniques in her *A Mercy*. This study examines *A Mercy* in the light of new historicist discourse.

Keywords: New Historicism, Toni Morrison, *Merhamet*, Literary Criticism

---

* Gökçen KARA, Haliç Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Amerikan Dili ve Edebiyatı A.D. gokcenkara@halic.edu.tr, Orchid No: 0000-0002-6048-3644

¹ Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² This article is generated from my master thesis.

Giriş

Tarihin ele alınış biçimi felsefeci ve tarihçiler arasında her zaman çok büyük tartışmalara sebep olmuştur. Bu tartışmaların en büyük sebebi tarihin bir bilim dalı olup olmadığı konusunda tarihçilerin yaşadığı tereddüttür. On dokuzuncu yüzyıl Alman tarihçisi Leopold Von Ranke modern tarih yazımının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Ranke, tarihi anlatılarda birincil kaynakların çok önemli olduğunu vurgulamış, tarihi anlatıları bu kaynaklarla temellendirmiştir. Birincil kaynaklar belgesel niteliği taşımaktadır. Bu kaynaklar mektup, gazete gibi yazılı belgelerdir. Ranke, birincil kaynakları savunurken pek çok eleştirmen bu kaynakları yetersiz bulmuştur. Bunun üzerine Ranke, "...ne geçmişi yargılamak ne de günümüz gözüyle geleceğe yol göstermek, sadece ve sadece geçmişte gerçekten nasıl olduğunu göstermek..."³ diyerek bu tarihçilere karşı çıktığını göstermiştir.

Ranke'in bütünsel ve nesnel temellere dayanan tarih anlayışı, tarih yazımına ve tarih araştırmalarına bilimsellik kazandırmış ve tarihi edebiyattan ayırmıştır. Ranke'i izleyen tarihçiler onun koyduğu ilkeleri benimsemiş ve on dokuzuncu yüzyıl boyunca tarih, gerçekleri nesnel olarak aktaran bir bilgi alanı olmuştur.

Genel çizgileriyle tarih üzerine iki önemli görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi insanı ve insan düşüncelerinin metinselliğini tartışan yeni tarihselcilik teorisi, ikincisi Karl Popper tarafından öne sürülen belirlenimci tarih teorisidir. Popper tarihi değerlerin değişmezliğini ayrıca tarihi güçlerin karşı konulmaz olduğunu gündeme taşıyarak geleneksel tarihi anlatılara olan güvenilirliği hiç sarsmadan ve bu sarsılmaya müsaade etmeden bu görüşünü devam ettirmiştir. Ancak Popper'ın tüm çabalarına rağmen ortaya koyduğu teori yeni tarihselcilik kadar ilgi görmemiştir.

Yeni tarihselcilik temelde tarihi anlatıların yazınsal boyutunu sorunsallaştıran bir kuramdır. Bu kuram evrensel niteliklerde kabul edilebilecek bir doğru olmadığını öne sürerek Popper'ın teorisini reddeder, çünkü ona göre doğrular değişkendir. İnsan ve insan zihni durmaksızın ilerleyen bir değişim süreci içerisinde. Evrensel nitelikte tarihi bir bilgi yoksa ortaya konulan tarihi ürünler hayal ürünleridir diyen postyapısalcı düşünürler, Michel Foucault, Jacques Derrida, Claude Levi-Strauss ve Roland Barthes da yeni tarihselciler olarak kabul edilebilir.

Tarihin yeniden ele alınış biçimi geleneksel tarihi anlayıştan farklılık göstermektedir. Bu yeni anlayışa göre tarih, edebiyat ile yakın ilişkiler içerisinde. Bu ilişkiler on sekizinci yüzyılda bozulmuş, tarihin edebiyattan

---

³ Ranke, (1983, s: 55)

çok daha önemli olduğunu savunan felsefi görüş yeni tarihselcilikte yıkıma uğramıştır. Yeni tarihselcilik, tarihi anlatıların olayları kronolojik bir sıraya sokup öyküleştirdiğini öne sürerek geleneksel tarihi anlayışlara karşı çıkmıştır. Yeni tarihselciliğe göre edebi bir eser hem tarihsel hem de metinsel bağlamı ile değerlendirilmelidir. Edebi bir metnin yazıldığı dönemi yansıttığını düşünen önceki tarihsel teorilerin aksine yeni tarihselcilik, edebi bir metnin üretildiği tarihsel koşullardan ne kadar etkilendiği üzerinde durur. Aynı zamanda bu kuram o dönemin sosyal atmosferi ve yazarın psikolojik durumunu da dikkate alır.

Yeni tarihselcilikte esas konu tarih yazımıdır. Yeni tarihselciler tarih yazımını toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkileri ile ilgili olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede tarihsel bir bütünlüğe ulaşmak imkânsızdır. Oppermann'ın da belirttiği gibi, "Tarihçilerin artık geçmişe ait kesin bilgiler veren anlatılar üretmesi söz konusu değildir. Zira geçmiş içinde, gün ışığına çıkarılmayı bekleyen ve sürekliliği olan anlatılar yoktur"⁴. Bu görüşten yola çıkarak yeni tarihselcilik kuramında tarihi anlatıların tarihçi tarafından öyküleştirildiğini görmek mümkündür.

Tarih, Toni Morrison'ın bütün romanlarında hep var olmuştur. *Merhamet* adlı eserinde on yedinci yüzyıl tarihine yirmi birinci yüzyıl bakış açısı ile bakmış, o dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarını göstergelerle dile getirmeye çalışmıştır. Romanın başında Florens'in kurduğu "Başlangıç ayakkabılarla başlar"⁵ cümlesi ilk önce tarihe göndermeler yapmaktadır. Bunun yanında romanın kapağında yer alan resim de çok anlamlıdır. Kendine uygun olmayan topuklu ve oldukça büyük kendine uygun olmayan ayakkabılar giymiş küçük bir kız yer almaktadır. Morrison'un bu eserinde ayakkabı bir göstergedir. Ayakkabı, herkesin ayakkabılarını dilenen bir küçük kızın hikâyesidir. Ayakkabı giymek toplumsal bir kuraldır. Florens'in ayakkabısının olup olmaması önemli değildir. Florens çoğu kez efendisinin ayakkabılarını giyer. Bu durum toplumun Florens'e kimlik vermemesinden kaynaklanır. Florens'e zor koşullar altında yolculuğa çıkarılırken erkek, bu yolculukta erkekler tarafından ele geçirilip cinsel istismara uğradığında kadın rolü verilmiştir, yani toplumsal değerler de çelişkilerle doludur. Romandaki bu çelişkiler genel çizgileriyle şöyle özetlenebilir:

- Florens'in ayakkabı giymesini isteyen bir toplum
- Florens'e ayakkabı alacak maddi gücü tanımayan bir toplum

---

⁴ Opperman, (2006, s: 32)

⁵ Morrison, (2009, s: 1)

- Florens'e ancak bir erkeğin yapabileceği ağır işleri yaptıran bir toplum
- Florens'i kadın olarak görüp cinsel istismara uğratan bir toplum
- Florens'in okuma yazma öğrenmesine karşı çıkan bir toplum
- Florens'e dini özgürlük hakkı vermeyen bir toplum

Eserde Florens'in cinsiyeti yoktur. Toplumsal beklentilere göre ona cinsel kimlik atfedilmiştir. Toplum onu erkek gördüğü noktalarda erkek, kadın görmek istediği noktalarda da kadın olmak zorundadır. Aynı durum romandaki diğer kadınlar için de söz konusudur. Morrison bu çelişkileri ortaya koyarak Florens'e biçim veren güçlerin toplumsal baskılar olduğunu öne sürmeye çalışmıştır. Greenblatt'ın 'kendini oluşturma'⁶ söylemi Florens'in durumunu örneklendirmektedir. Florens'e ilk biçim veren annesinin sözleri olmuştur: "Beni değil onu al"⁷ Annesinin bu sözleri Florens'in sonraki hayatı boyunca hissedeceği sevgi açlığını meydana getiren ilk olaydı. Florens daha sonra bilinçaltında kendini reddedilen, sevilmeyen, istenmeyen olarak tanımlar, böylece hayatında büyük bir sevgi arayışı meydana gelir.

Romanda yazınsal ve yazınsal olmayan belgeler aynı derecede önemlidir. İki belge çok önemlidir. Birincisi Florens'in hayatını ve yaşadıklarını Vaark'ın evinin duvarlarına yazarak anlatması, ikincisi annesinin Florens'e yazdığı mektuptur. Her iki durumda da nesnellik yoktur. Her iki mektubu yazan olayı yaşayan kişilerdir. "Tarihsel metinlerin yazılmasında tarihçinin kendi birikimlerinin ve daha önce yazılan metinlerin etkisinin önemli bir yeri vardır"⁸. Oppermann'ın belirttiği gibi tarih anlatıları ancak tarihçinin yorumlamaları ile gerçekleşir. Bu durumda ne Florens ne de annesi nesnel olabilmektedir.

Florens'in duvarlara yazdığı yazılar yazınsal değer taşımamaktadır. Oysa annesinin yazdığı mektup kronolojik sıraya dayanan edebi bir metindir. Morrison hem yazınsal hem de yazınsal olmayan iki belgeyi aynı derecede önemli tutarak bu eserin yeni tarihselcilik ışığında incelenbilmesine olanak tanımıştır.

---

⁶ Stephan Greenblatt 'kendini oluşturma söylemini' kişinin bireysel kimliğini ve kamusal kimliğini bir dizi standartlara göre oluşturma sürecini tanımlamak için kullanmıştır.

⁷ Morrison, T. (2009, s: 73)

⁸ Opperman, S. (2006, s: 23)

1. *Merhamet*'e Kısa Bir Giriş

İlk okarak 2008 yılında yayımlanan *Merhamet*, Toni Morrison'ın dokuzuncu kitabıdır. Diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da köle olarak yaşamının ağır şartlarına maruz kalmış bir annenin kızı için yaptığı bir eylem söz konusudur. Bu eylem iki boyutlu düşünülebilir: Birincisi, Morrison'ın en çok kullandığı motiflerden biri olan 'ezilen kadın' durumu ile açıklanabilir. Florens'in annesi, oğlunu Florens'den daha çok sakınır. Farklı bir deyişle oğlunu korumak uğruna kızından vazgeçer. Nitekim Florens de öyle olduğuna inanır ve roman boyunca annesinden nefret eder. Annesi ile ilgili yaptığı betimlemelerde annesinin onu eleştirdiğini anlatır: "Annem, kaşlarını çatıyor ve güzelleşme çabalarım olarak adlandırdığı şeylere kızılıyordu."⁹

İkinci durum ise tamamen farklı bir bakış açısına dayanır. Annesi Florens'i korumak için Vaark'a verir. Romanın en sonunda annesinin Florens'e yazdığı mektupta belirttiği gibi, onu evin erkek çocuklarından korumak ister. Bunun yanı sıra Vaark'ın iyi bir insan olduğuna ve onun evinde Florens'in mutlu olacağına inanır.

Merhamet genel olarak birinci ve üçüncü kişiler arasındaki itirafları anlatır. On altı yaşında yarı Afrikalı yarı Amerikalı köle Florens'in birinci kişi olarak itirafları hikâyeyi başlatır. Daha sonra üçüncü bir kişi sınırlı bir perspektifle Florens, Jacob ve diğer karakterlerin geçmişi hakkında bilgi verir.

Florens romandaki en önemli karakterdir. Sekiz yaşında iken annesi tarafından ticaretle uğraşan Jacob Vaark'a verilir. Florens'in efendisi Vaark çiftlik sahibi olan bir tüccar aynı zamanda üç oğlunu ve bir kızını kaybetmiş mutsuz bir kişidir ve çocuk özlemi çeker. Elinde bulunan çiftlik artık ticari kazanç getirmemeye başlayınca maddi sıkıntılar yaşayan Vaark, Maryland'a gidip tütün tarlalarının sahibi, Senhor D' Ortega'dan borcunu ister. Vaark'a olan borcunu ödeyecek parası olmayan Senhor D'Ortega borcu karşılığında kölelerini vermeyi teklif eder. Vaark bu teklifi kabul etmek zorunda kalır. Aslında köle satın alma ve kullanma Vaark'a göre yanlıştır. Ancak bu noktada maddi değerler Vaark'ın manevi değerlerine baskın çıkar. Vaark'ın bu teklifi kabul etmesinin iki sebebi vardır: Birincisi, Senhor D' Ortega'nın köle ticareti yoluyla elde ettiği servetten etkilenmesi, ikincisi yükselme ve daha çok zengin olma hırsıdır.

---

⁹ Morrison, T. (2009, s: 5)

Bu eve önce Messalina gelir. Vaark ona Lina adını verir. Kabilesi Presbiteryenler tarafından yok edilen Lina yerli Amerikalıdır. Daha sonra Rebekka gelir. Rebekka Vaark'ın karısıdır. Rebekka dini değerlerine son derece bağlı Londra'lı bir kadındır. Daha sonra Sorrow gelir. Sorrow diğer köle kadınlar gibi satın alınmaz bunun aksine Vaark tarafından bu eve kabul edilir. Sorrow çok farklı bir fiziksel görünümüne sahiptir. Siyah dişleri, gri gözleri ve kızıl saçları vardır. Sorrow sürekli 'Twin' adını verdiği hayali arkadaşı ile konuşur. Sorrow'un geçmişi de çok ilginçtir. Onu bulan aile oğullarının ilk cinsel deneyim yaşaması için kullanırlar. Yani Sorrow, bu adamın bir kadınla ilişkisindeki boşluğu dolduran bir fantezi figüründen ibarettir. Nitekim cinsel amaçlarla kullanıldıktan sonra terk edilir.

Morrison'a göre Afrikalı ve diğer köleler arasındaki en önemli fark şudur: Afrikalı olmayan köleler toplum içerisinde kendilerini gizleyebilirler. Oysa Afrikalı köleler renklerinden dolayı fark edilmektedirler. Farklı bir deyişle Afrikalı köleler yaşadıkları toplumda köle kalmaya mahkûmdurlar.

Romanda güneydeki koloniler çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü onlar köleciliğin kalesi durumundadır. Bunun yanında dini özgürlük ve hoşgörü yerini eşitsizlik, hoşgörüsüzlük ve maddeci bir dünyaya bırakırken kızamık ve suçiçeği gibi hastalıklar çok ciddi boyutlarda ilerlemektedir.

Evdeki karakterler birbirlerinden farklı kişiler olsa da tek bir sesle konuşturulmuşlardır. Bunların hepsi köledir. Özgürlükleri olmadığı gibi, efendilerine hizmet etme dışında hiçbir sosyal işlevleri yoktur. Bu köleler evlenemezler köle olmayan insanlar karşısında kendilerini savunamazlardı.

Morrison, *Merhamet* de pek çok karakter ve mekân kullanmıştır. Bu durum pek çok tema ve motif ortaya çıkarmıştır. Morrison bu karakterleri kullanarak bireydeki özgürlük kavramını sorgulamaktadır. Okuryazarlığın kişisel bir hak olarak görülmediği bir toplumda okuryazarlığı sorgular. Romanın girişinde Florens "Okuyabiliyor musunuz?" diye sorar. Daha sonra da şöyle söyler: "...Mektup bana verilir fakat ben evin hanımının yazdığı şeyleri okumam ayrıca Lina ve Sorrow da okuyamaz..."¹⁰ Romanda kadın köleler okuyup yazamaz. Buna rağmen Florens okuma yazmayı öğrenir. Hatta romanın sonunda kendi hikâyesini duvarlara yazar. Florens okuma yazmayı gizlice öğrenirçünkü onun okuma yazma öğrenmesi yasaktır.

Morrison insan ilişkilerindeki merhameti sorgulayarak insanları koruyan asıl gücün tanrının merhameti değil insanların birbirlerine gösterdikleri merhamet olduğunu belirtmeye çalışır. İnsanlar merhametten yoksundurlar. İnsan ilişkilerinde de çelişkiler söz konusudur. Romandaki bütün karakterler sevgi açlığı yaşamakta iken birbirlerine de sevgi göstermezler.

---

¹⁰ Morrison, (2009, s: 17)

2. Merhamet: Yeni Tarihselci Bir Yaklaşım

2.1. Romanda Zaman ve Uzam Kavramı

Romanda dikkat çeken en önemli unsurlardan bir tanesi uzamın kopukluğudur. Olay belirli bir bölgede geçmemiş, bunun aksine çok farklı mekânlar kullanılmıştır. Uzama ayrıntısıyla yer veren Morrison, köleciliğin her yerde var olduğunu dile getirmeye çalışmış ve şu sonuca varmıştır: Tarih ve insan değişse de değişmeyen tek unsur, güçlünün, güçsüz olanı kullanmasıdır.

Romanın giriş bölümünde bir harita yer almaktadır. Bu harita sadece bölgeleri ve yerleşim birimlerini değil aynı zamanda yerli Amerikalılar ve köle sahibi olanları da göstermektedir. Morrison, tarihi anlatıların, bilen öznenin sınırlı bakış açısına bağlı kalmasına karşı çıkarak, tarihsel gerçekliği söylemsel olarak yeniden oluşturur ve sorguladığı tarihi üst anlatı olarak gösterir. Yani, unutulmuş, önemsenmemiş, kendisine söz hakkı verilmemiş insanların tarihini farklı bir bakış açısı ile ele almıştır. Romanın başında yer alan bu harita tarihsel geçmişi sorgulamaktadır. Morrison bu haritayı kullanarak farklı bir noktaya da dikkat çekmektedir. Tarih sahnesinde sadece güçlüler ve yönetenler var olmuştur.

Beklenmedik bir şekilde bilinmeyen bir anlatıcının “biliyor musunuz?” diye başlaması da haritanın yer alması kadar ilginçtir. Florens’in kurduğu bu cümle okuyucuyu bilinmeyenlere yönlendirmekte, aynı zamanda bazı gerçeklerin gün yüzüne çıkmadığı, saklandığı anlamına gelmektedir. Bu kesit, yeni tarihselciliğin en önemli ilkesi olan ‘kendisinden söz edilmeyenlerin tarihi’ni örneklendirmektedir. Romanın ilk bölümlerinde Florens’in Senhor D’Ortega’nın evine atıf yaparak kurduğu cümleler dikkat çeker: “Lina, taşın üzerinde konuştuğum bu yerin, Efendinin işlerini yürüttüğü Maryland olduğunu söylüyor. O zaman burası annemin ve küçük oğlunun gömüldüğü yerdir. Belki de dinlenmek için seçtikleri yer olarak kalacaktır”¹¹. Bu cümle hem mekânı yani Maryland’ı, hem de kronolojik bir sıranın olmadığını vurgulamaktadır. Florens, bu cümleyi kurana kadar ne kendisine annesi ne de annesinin küçük oğlundan bahseder, dolayısıyla kronolojik sırayı ihlal eder. Florens’in bu itirafı, yani annesi ve erkek kardeşinin ölüp, oraya gömülmesi ya da onun bakış açısına göre orayı dinlenmek için seçmeleri yaşadıkları zorlukları anlatan bir itirafıdır. Onun, ölümü yok oluş değil, dinlenme ya da kurtuluş olarak değerlendirmesi, kölelerin hayattayken çok çalıştırılmalarına işaret eder. Florens iki hayatı, sadece iki cümle ile sınırlamış olmasına rağmen çok iyi özetleyebilmiştir.

---

¹¹ Morrison, (2009, s: 6)

İlk olarak Jacobs Vaark'ın atı ile birlikte yapmış olduğu, sonra ise Florens'in demirciyi bulmak için yaptığı yolculuk ayrıntısı ile anlatılmaktadır. Bu yolculuk sırasında Florens'in erkeklerden kaçıp bir ağaca saklanması sırasında ağacı betimlemesi çok önemlidir.

Gece karanlık, hiçbir yerde yıldız yok. Ay küçük adımlarla ilerliyor. Dikenler öylesine can yakıyor ki, burası hiç de rahat değil. Canım acıyor ve daha iyi bir yer arıyorum. Ay ışığında bir ağaç kovuğu bulduğum için mutluyum. Ama içi karıncalarla dolu, küçük bir çam ağacının dallarını kopardım. Dikenler küçüldü artık düşme tehlikesi yok. Yer nemli.¹²

Yukarıdaki kesitte Florens, Ay'ın hareketlerine, dikenlere, karıncalara, karanlığa yer vererek yaşam mücadelesini her yerde sürdürdüğünü anlatmaktadır. Bu ayrıntılardan ayın küçük adımlarla ilerlemesi, karanlığa dikkat çeker. Romanın en başından beri sürekli okuyucunun karşısına çıkan 'karanlık' kavramı etkisini kaybetmez. *Merhamet*'de dikkat çeken başka bir unsur da karanlıkta kalan karakterlerin kadın, köle ve eşcinsel olmalarıdır. Bu nokta çok önemlidir, çünkü 'öteki' ilan edilen bu karakterler tarihte hep unutulmuştur. Yeni tarihselcilik bu yüzden ötekileştirilenlerin tarihine dikkat çeker.

Romanda Nietzsche'nin tarih felsefesi belirgin bir yer tutar. Nietzscheci tarih anlayışına göre tarihçi şimdiyle başlar, belli bir ayrıma varana değin zamanda geriye doğru gider. Sonra ayrımın yarattığı dönüşümün izini sürerek tekrar ileriye doğru yönelir. Bu sırada bağlantılar kadar kopuklukları da korumaya özen gösterir. Roman tıpkı Nietzsche'nin tarih düşüncesi gibi şimdiyle başlamış geriye doğru gitmiştir, ama bağlantılar hiçbir zaman kopmamıştır. Örneğin, "Başlangıç ayakkabılarla başlar" cümlesini kurarak Florens'in ne söylemeye çalıştığını romanın sonraki bölümünde anlayabiliriz.

Merhamet tarihsel bölünmeler, belirsizlikler ve tutarsızlıklar üzerine odaklanıp yazılan bir romandır, genel olarak olay sırası yoktur. Olaylar kesitler halinde ve birbirinden bağımsız olarak sunulmuştur. Roman içindeki her bölüm bir önceki bölümden farklıdır. Ayrıca önceki bölümlerle ilgili bilgi de içermemektedir. Olayların sonucu başlangıcından daha önce verilmiştir. Ancak bu olaylar neden sonuç ilişkisi içersinde değil bağımsız olarak verilmiştir. Bu unsur Morrison'ın sadece *Merhamet*'de kullandığı bir teknik değildir, diğer eserlerinde de kronolojik sıra ihlal edilmiştir. Hatta kronolojik sıranın ihlal edilmesi modernizm ile başlamıştır. Ancak yeni tarihselcilik, bu sırayı ihlal ederek tarihe gönderme yapar. İşte bu yüzden kronolojik düzen,

---

¹² Morrison, (2009, s: 67)

yeni tarihselcilik için yeni bir unsur olarak düşünülmesi de, ihlal edilen kronolojik yapının geçmişe yaptığı göndermeler yeni bir unsurdur. *Merhamet* doğrudan okura seslenen bir monolog ile başlar:

Korkmayın! yaptıklarına rağmen anlattığım şeyler sizi incitmez, sessizce ağlayarak karanlıkta uzanacağıma, kim bilir belki de gözlerimin önünde kan varken, bir kez daha söz veriyorum. Fakat bir daha kollarımı açmayacağım, dış göstermeyeceğim. Bunu söylüyorum. Bir köpeğe benzer bir şeyin çaydanlık buharında oynadığı şu sıralarda size anlattığım şeyi sadece rüyaldakine benzer acayıpliklerle dolu bir itiraf olarak düşünebilirsiniz, eğer isterseniz. Ya da rafta duran mısır kabuğundan yapılmış bir oyuncak bebeğin, odanın köşesinde dışa doğru uzayıp gittiğini görürsünüz, ayrıca onun buraya getirilişinin günahı çok büyüktür. Her zaman her yerde garip şeyler meydana gelir. Biliyorsunuz, bildiğinizi biliyorum. Size bir soru bunun sorumlusu kimdir.¹³

Yeni tarihselci edebiyat eleştirisine göre, roman bir monolog ile başlayabilir. Nitekim, yeni tarihselciler bir metindeki estetik unsurları ve söz sanatlarını kaldırmış, bir metne göndergesel işaretlerle yaklaşmışlardır. Bu monolog tarihsel bir gönderme yapar. Bir kölenin yaşadıklarını gözden geçirmesi anlatılır. Yukarıdaki kesitte yer alan ‘mısır kabuğundan yapılmış oyuncak bir bebek’ ve ‘onun buraya getirilişinin günahı çok büyüktür’ betimlemeleri Afrika’dan getirilen kölelere dikkat çeker.

Aynı zamanda Florens bu monoloğu ile demirciye içsel bir şekilde seslenir. Ancak bu sesleniş geleneksel tarihi anlatılara aykırıdır. Çünkü Florens’in demirci ile tanışmadan önceki yaşantısı hakkında hiçbir bilgi yoktur. Geleneksel tarih anlayışına göre tarih sıralı olaylar dizisidir. Oysa yeni tarihselcilik bu kurala karşı çıkmıştır. Bu monologda geçen “Biliyorsunuz, bildiğinizi biliyorum” cümlesi Florens’in zaman sınırlarını aşarak kurduğu bir cümledir. Bu cümlelerin kime gönderildiği belli değildir. Bu soruyu ikinci sorusu takip eder: “Size bir soru, bunun sorumlusu kimdir? Diğer soru, okuyabiliyor musunuz?” Ana karakter Florens, sorduğu sorularla okuyucunun zihninde belirsiz imgeler uyandırmaktadır. Munslow’un belirttiği gibi “Olgular her zaman kaydedenin zihninde kırılarak yansır”¹⁴. Florens, yaşadığı olayları herkesin bildiğini zannederek bu cümleleri kullanır. Hemen arkasından başka bir cümle gelir. “Eğer bir dişi tavus kuşu kuluçkaya yatmak istemezse bunun nedenini hemen anlarım”¹⁵. Munslow’un bahsettiği

---

¹³ Morrison, (2009, s: 3)

¹⁴ Munslow, (2009, s: 73)

¹⁵ Morrison, (2009, s: 15)

kırılmalar bu cümlede de kendisini gösterir. Florens kendi hayatındaki bir kesiti düşünerek tavus kuşu ile hayatında bir paralellik kurar. Nitekim annesi tarafından Vaark'ın evine köle olarak verilmiştir.

Romanın başlangıcından itibaren kurulan cümlelerin birbirleri ile bağlantısı yok gibi görünse de bu cümleler Florens'in zihninde Munslow'un bahsettiği kırılmalardır. Florens bir şeyler anlatmaya çalışmaktadır. Ancak anlatmaya çalıştığı şeylerin ne olduğu anlaşılmamaktadır.

Florens taparcasına âşık olduğu demirciye içsel göndermeler yaparken konu değişir ve Lina'yı tasvir etmeye başlar. Florens, burada yeni tarihselci bakış açısını yansıtmaktadır. Lina ikinci bir şahısa seslenmektedir. Seslendiği öznenin kim olduğu belirsizdir.

Buraya gelmeden önce günlerimi banya toplayarak ve bütün döküntülerini temizleyerek geçiriyordum, gecelerimse bir minha mae ile gemi mutfağının döşemesinde geçiyordum. Vaftiz ediliyorduk. Rahip baba bize böyle bir hayat sürdürdüğümüzde mutlu olabileceğimizi anlatıyordu.¹⁶

Demirciye seslenirken birdenbire kendi yaşamına, çocukluğuna ve Vaark'ın evine dönerek, yaşadığı olaylardan bir kesit sunar. Hayden White'in belirttiği gibi: "Günümüzdeki insanların ihtiyaç duyduğu bir şey varsa günümüzdeki devimsel ve bozucu güçlerin kahramanca karşısında durmaktır... Bize kopuklukları (süreksizlikleri) öğretecek bir tarihe ihtiyacımız vardır"¹⁷.

Üçüncü bölümde Florens yine bir monologla devam ederken Efendisi Vaark'ın hastalığından bahseder. Oysa bir önceki bölümde Florens henüz Vaark malikânesine gelmemiştir. Ayrıca daha önceki cümlelerde Vaark'ın hastalığına yönelik hiçbir cümle yoktur. Önceki bölüm Vaark'ın içsel sorgulamaları ile biter.

"O gece küçük oğluyla el ele duran bir minha mae görüyorum, ayakkabılarım onun önlüğünün cebinde sıkışmış duruyor"¹⁸. Florens bu cümlesiyle yedi yaşına, geçmişe bir yolculuk yapar. Bu yolculuğu yaptığı sırada on altı yaşında olduğu varsayılmaktadır. Annesi, uğruna Florens'den vazgeçtiği küçük oğlunun elini tutmaktadır. Bu fiziksel betimleme aslında Florens'in sevgi açlığını anlatır. Annesi küçük oğlunun elinden tutmuştur. Çünkü onu korumuştur. Florens'i bırakmıştır. Daha sonra ayakkabı imgesi yeniden canlanır, bu imge okuyucuyu romandaki başka bir bölüme götürür:

---

¹⁶ Morrison, (2009, s: 3)

¹⁷ White, (1978, s: 50)

¹⁸ Morrison, (2009, s:1)

Başlangıç ayakkabılarla başlar. Ben çocukken yalın ayak durmama kesinlikle izin verilmezdi ve her zaman ayakkabı, herkesin ayakkabılarını dilenirdim, hatta en sıcak günlerde bile, annem, minha mãe kaş çatıyor, güzelleşme yöntemlerim olarak tanımladığı şeylere kıziyordu. Sadece kötü kadınlar yüksek topuklu ayakkabılar giyer. Ben tehlikeliyim, öyle söylüyor ve vahşiyim fakat bana merhamet ediyor ve Senhora'nın evindeki atılabilir durumda, sivri uçlu, yüksek topuklardan biri kırılmış, diğeri aşınmış ve üzerinde bir toka bulunan ayakkabıları giymeme izin verir¹⁹.

Romanın başından sonuna kadar ayakkabı imgesi vardır. Romandaki bu kesitten iki yargıya varmak mümkündür: Birincisi, Florens'in Ortega'nın evinden ayrılırken bıraktığı ayakkabıları annesinin hatıra olarak saklaması, ikincisi ise henüz evden ayrılmadan annesinin Florens'e giymesi için getirdiği ayakkabılardır, ancak kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Morrison okuyucuya olasılıklar sunarak bu olasılıklar içerisinde kendi doğrularını seçme hakkı verir. Çünkü kesin doğrular yoktur. "Tarihyazımcı postmodern romanlarda tarih sorunsallaştırılarak okurun geçmişi farklı bakış açılarından görmesi ve yeniden düşünmesi sağlanır"²⁰. İki ihtimali de göz önünde bulundurursak ikisinin de geçmişle ilgili çağrışımlar olduğunu görebilmemiz mümkündür. "Sonuç olarak Lina ayaklarımın işe yaramaz, hayat için daima çok ağırlı olacağını ve asla güçlü tabanları olmayacağını, hayatın gerektirdiği şekilde deriden daha sert olacağını söylüyor. Lina haklı"²¹.

Kölenin ayakları betimlemesi Florens'in ağır şartlar altında çalıştırılıp kendisine uygun olmayan ayakkabılar giydirilmesi sonucu ayaklarının artık işlevini kaybedecek dereceye geldiğini anlatmaktadır. Florens'in bu betimlemesinin romanın başında yer alması Morrison'ın kronolojik sırayı ihmal ettiğini gösterir.

Merhamet on yedinci yüzyıla giderek, tarihsel sorgulamalar yapmıştır. Kendisine söz hakkı verilmeyenleri konuşuran, ötekilerin varlığını ortaya çıkarmaya çalışan roman, zaman ve mekân gibi unsurlardan sınırlamaları kaldırmış ve okuyucunun zihninde kırılmalar yaratmıştır. Bu kırılmalar on yedinci yüzyıla çok boyutlu bir bakış açısı geliştirmiştir.

2.2. *Merhamet*: Bireyin Sınırlılığı ve Toplumsal Belirlenimcilik

Yeni tarihselcilik, tarihe sorunsal bir yaklaşım getirirken tarihi edimlerin faili olan insana ve insan olgusuna da değinmeden geçmemiştir. Onlar

---

¹⁹ Morrison, (2009, s: 4)

²⁰ Oppermann, (2006: 28)

²¹ Morrison, (2009, s:17)

kolektif anlayışı benimseyen yapısalcıların aksine, topluma bütüncül bakmak yerine en başta bireyi incelemektedir.

Geçmiş anlatılarda bireye atfedilen değerleri tam anlamıyla yıkıma uğratan yeni tarihselcilik kuramında insan, toplumsal söylemlere göre sürekli değişen, birbiriyle çelişen istekleri olan bir varlıktır. Nitekim tarihin de değişmesindeki en önemli faktör insanın değişmesidir. İnsan değişir, çünkü gereksinimleri, güdüleri, eğilimleri ve tutkuları vardır. İşte bu sebeple geleneksel tarihi inanışlarda her zaman faal gösterilen ve bu yönde tanımlanan insan, yeni tarihselcilik kuramında son derece edilgen, hiçbir belirleyiciliği olmayan, durumlara göre değişebilmektedir.

Romanda insan doğasının bu özelliğini yaratıcı bir biçimde kullanan Morrison onun değişken olduğunun pek çok örneğini verir. Bu durum en çok Jacob Vaark ile belirginlik kazanır. Ona göre köle ticareti ahlaki duruma aykırı iken borç verdiği parayı alabilmek için köleleri kabul etmek zorunda kalır. Bu durum aynı zamanda materyalizm ile de örneklendirilebilir. Materyalizmin insan üzerindeki hâkimiyeti insanın ortaya çıkışı ile eş zamanlıdır. Vaark'ın köleyi borcu karşılığında kabul etmesinin başka bir sebebi de Senhor D'Ortega'nın varlığından etkilenmesidir. Vaark bir an için düşünmeye başlar, bir yandan borç verdiği parayı geri almış olacak, bir yandan da köle sahibi olarak belki de Senhor D'Ortega kadar varlıklı olabilecektir. Ama her şeye rağmen köle ticareti onun anlayışına ters düşen bir durumdur. Bir yandan kendi manevi değerleri öte yandan gelebilecek olan toplumsal saygınlık, Vaark bir süre bu ikilem arasında kalır, sonunda köle almayı kabul eder.

Hegel'e göre, "Her birey kendi halkının çocuğudur"²². İnsanın kimliği toplumsal statüsü ile belirlenir, ancak bu şekilde hayatını devam ettirebilir. Aksi halde, birey toplumun gücü karşısında silinip gidecektir. Romanda Florens bu durumu örnelemektedir: "Fakat bir daha kollarımı açmayacağım, dış göstermeyeceğim. Bunu söylüyorum"²³, bu cümlesiyle Florens artık değişmiştir. Yaşadığı olaylar sonucunda şekillenmiştir.

Romandaki değişimin en önemli göstergelerinden biri de Rebekka'dır. Eşi öldükten sonra bambaşka bir insan olmuştur. Lina ile arkadaş gibi olan, Florens'i seven, Sorrow'a iyi davranan Rebekka artık evdeki herkese kötü davranan bir kadın olmuştur. Rebekka Sorrow'u evden kovar. Florens'i ise başka bir çiftliğe satmayı düşünür. Florens Rebekka'ya atıfta bulunarak şöyle bir seslenişte bulunur: "Nasıl olur da sahip olduğu tek arkadaşı unutulabilir?"²⁴. İnsanlardaki değişim sürecini sergileyen romanda bu durumu

---

²² Hegel, (1991, s: 121)

²³ Morrison, (2009, s: 1)

²⁴ Morrison, (2009, s: 71)

örnekleyen karakterlerden biri de demircidir. “Çok önceleri, Efendi henüz hayattayken bana ne söylediğini hatırlıyorum. Sen köleleri, özgür insanlardan daha özgür gördüğünü söylüyordun. Biri eşek derisinde bir aslan, diğeri aslan derisinde bir eşek”²⁵. Bu kesitten de anlaşıldığı gibi, Vaark hayatta iken Florens’e umut veren demirci, Vaark öldükten sonra değişir. Bu durumun en büyük sebebi Florens’in artık sahipsiz kalmasıdır. Rolü ve kimliği durumlara göre değişen Florens, efendisi ölünce ‘kimsesiz’ kalmıştır. Bu yüzden demirci Florens’i aciz görmektedir.

Bireyi ele alan yeni tarihselcilik kuramı onu doğası gereği içinde bulunduğu şartlara göre şekillenip değişebilen statik olmayan bir varlık olarak tanımlamıştır. Veesser’ın belirttiği gibi, “İster hayal ürünü ister belgelere dayalı olsun hiçbir söylem değişmeyen doğrulara doğrudan erişme imkânı vermez, ayrıca insan doğasının değişmez olduğunu hiçbir şekilde ortaya koyamaz”²⁶. Veesser’ın bu görüşünden ‘insanın değişen bir varlık olduğu’ sonucu ortaya çıkar. Yeni tarihselci eleştirmenlerin tarihi nesnel bulmamasındaki en büyük sebep de en başta insanı nesnel bulmamasıdır. Foucault’ya göre insanın değişken olmasının en önemli sebebi onun ‘güçlü olma’ hırısından ileri gelmektedir. Bu güç öncelikle ekonomik güçtür. Sezgin Kızılçelik’in belirttiği gibi: “Toplumsal ilişkilerin tümü temel ilişki olan ekonomik ilişkilerle belirlenir”²⁷. Bu durum insanın acizliğini ve bazı şeylere, temelde maddi güce olan muhtaçlığını ortaya koyar.

Yeni tarihselci özellikler taşıyan romanda dikkat çeken unsurlardan biri insanların aciz durumlarını sergilemesidir. Romandaki bütün karakterler mutsuzdur. Öncelikle Jacob Vaark, Senhor D’Ortega’nın varlığından etkilenip ahlaki değerlerinden vazgeçmiştir. O her ne kadar merhamet göstererek Florens’i almayı kabul etse de kölelerin çok iyi kazanç getirdiğini de bilmektedir. Gizemli bir karakter olarak betimlenen Vaark tam anlamıyla iyi niyetli değildir. Kafasında üç düşünce vardır. Birincisi bir köleyi Senhor D’Ortega’ya vermiş olduğu borç karşısında kabul ederse ondan alacağı kalmaz. Böylece maddi zarara da uğramaz. İkincisi, eğer bir kölesi olursa işleri daha iyiye gidebilir, daha zengin olabilir. Üçüncü düşüncesi ise bir annenin çaresiz sesine kulak verip kızını almak ve dolayısıyla ona yardım etmek. Birbiriyle çelişen üç isteği ile temsil edilen Vaark, yeni tarihselcilerin altını çizmek istediği noktayı yani insanın aciz oluşunu örnekleyen bir karakterdir.

---

²⁵ Morrison, (2009, s :158)

²⁶ Veesser, (1994, s: 2)

²⁷ Kızılçelik, (1994, s :35)

Vaark başlangıçta beklediği maddi güce ulaşsa da zamanla daha güçlü olmak istemiştir. Geoffrey Galt Harpham'ın belirttiği gibi: "Geçmiş, bizi kızdıran, kışkırtan ve bize hakaret eden yaşantılarla doludur. İşte bu yüzden insanların geleceğin efendileri olmalarını istemelerinin tek sebebi geçmişlerini değiştirmektir"²⁸. Vaark'ın önceki yaşantısı romanda çok net bir biçimde yer almasa da bazı bölümlerde onun çok varlıklı bir kişi olmadığı ima edilmiştir. "Hiç tanımadığı bir amca öldüğünde ona yüz yirmi dönüm toprak bıraktı"²⁹. Bu cümlede Vaark'ın zengin olmasının sebebi belirtilmiştir. Yani bu gizemli şahıs ona toprak bırakmadan önce Vaark'ın toprağı yoktur. Dolayısıyla çok varlıklı bir insan da değildi. Romanın devamı bu yargıyı kanıtlar niteliktedir. "Şimdi o pasaklı yetim toprak sahibi, yersiz yurtsuzken yer sahibi oldu"³⁰.

Vaark geçmişini unutmak için gelecekte çok daha varlıklı bir insan olmak istemiştir. "Bireyler özünde dünya zihninin eylemi olan şeyin canlı araçlarıdır ve dolayısıyla, her ne kadar onlardan gizlenmiş olup, onların amacı ve hedefi olmasa dahi, doğrudan doğruya söz konusu eylemle birdirler"³¹. Bu durum aynı zamanda tarihçinin durumu ile aynıdır. Yeni tarihselcilik kuramında tarihçinin kendi ideolojik şartlarından etkilenip geçmişi objektif bir biçimde yansıtmadığı gibi Vaark da geçmişinde objektif değildir. Olduğu gibi değil, görünmek istediği gibi yaşamaktadır. Ayrıca bazı bölümlerde Rebekka'dan da bahsedilmiştir: "Rebekka önceki korkularından utanıyor, sanki onları hiç yaşamamış gibi davranıyordu. Şimdi yatağa uzanmış elleri yaralanmaya karşı sarılmış, dudakları dişlerinden çekilmiş, kaderini başkalarına teslim etmiş ve geçmişin karmaşa sahnelerinin kurbanı olmuştu"³².

Vaark geçmişini değiştirmeye çalışmış ama onun yükselme hırsı sonunu getirmiştir. Her şeye gücü yeten Vaark yakalandığı bu hastalığa direnememiştir. Hayatta iken ona itaat eden pek çok kişi onun cenaze törenine bile katılmamıştır. Çünkü hepsinde hastalığın bulaşma ihtimalinin yarattığı korku vardır. Vaark'ın cenaze törenine katılmayanlardan bazıları Willy ve Scully'dir. Her ikisinin de bu törene katılmaması ilginç gibi görünse de aslında durum daha farklıdır. Willy ve Scully de birbirlerine muhtaçtırlar.

---

²⁸ Harpham, (1991, s: 360-375)

²⁹ Morrison, (2009, s: 9)

³⁰ Morrison, (2009, s :10)

³¹ West, (2005, s :115)

³² Morrison, (2009, s: 73)

Çünkü onlar eşcinseldir. İkisinden biri ölürse diğeri cinsel ihtiyaçlarını karşılayamayacaktır. Morrison romanda karakterleri birer zincir halkası gibi göstererek her insanın diğere muhtaç olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

Roman genel olarak unutulmuş önemsiz görülen alt sınıfları ele alarak onların çaresizliğini anlatır. Romandaki güçlü karakterler de çoğu kez çaresizdir. Morrison bu eserinde sınıf farkı gözetmeksizin insanın aciz olma durumunu anlatır. İnsan dünyaya acizliği ile birlikte gelir. Vaark'ın durumunun da açıkça ortaya koyduğu gibi ister üst sınıf ister alt sınıf mensubu olsun bütün insanların çaresiz yönleri vardır.

Romanın önemli karakterlerinden biri olan Florens, romanın başından sonuna kadar insanın acizliğinin en önemli göstergesi olmuştur. Öncelikle kölelerine çok kötü davranan Senhor D'Ortega'nın evinde dünyaya gelmiştir ve çocukken annesi tarafından terk edildiğini düşünmektedir. Vaark'ın evinde yetişkinlik döneminde demirciye aşık olarak mutsuzluğun peşinden sürüklenip gitmiştir.

“Sana ulaşmak için sahip olduğum tek evi ve tanıdığım insanları terk etmem gerekir”³³. Florens bu cümlesi ile kendi çaresizliğini yansıtmaktadır. Bir yandan Florens'in efendisine olan zorunlu bağlılığı öte yandan kendi çaresizliği anlaşılmaktadır. Florens çaresizdir; çünkü hiç sevgi görmemiştir. Bir yandan barınma ve beslenme ihtiyacı varken öte yandan sevilme ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı paranoyaları da beraberinde getirir. Florens demircinin kendisini sevdiğini düşünmektedir. Farklı bir deyişle sosyal konumunun farkında değildir, ya da farkında olmak istememektedir. Geertz'in belirttiği gibi:

Kendimizi başkası olarak görmek gözümüzü açabilir. Başkalarının bizimle aynı doğayı paylaştığını görmek en basit terbiyedir. Fakat kendimizi başkalarının arasında, insan yaşamının yerel olarak aldığı biçimlerin yerel bir örneği, olgular arasında bir olgu, dünyalar arasında bir dünya olarak görmenin verdiği kazanım en zordur; o olmadıkça nesnellüğün mesnetsiz bir gurur ve hoşgörünün bir kalkan olduğu geniş fikirlilik buradan gelir.³⁴

Florens'in her yönden zıttı olan karakter Rebekka'dır. O, romandaki diğer kadınlardan daha şanslıdır. Belki de Florens ile aralarındaki tek ortak nokta her iki kadının da ailesi tarafından Vaark'a verilmesidir. Rebekka köle değil

³³ Morrison, 2(009, s: 2)

³⁴ Geertz, (2007, s:27)

Vaark'ın karısıdır. Vaark tarafından da sevilmiştir. Ayrıca bütün karakterler ona saygı duymaktadırlar. Ama Rebekka mutlu değildir; çünkü çocuklarını kaybetmiştir. Romanda pek çok karakterin özendiği bir konumdadır. Hem özgürdür hem de üst sınıftan gelmektedir. Rebekka ve Florens'in durumlarına bakıldığında şu yargıya varmak mümkündür. İnsan değişen bir canlıdır, mutlu değildir. Onun mutsuzluğunu toplum yaratır. Rebekka evlenmek zorunda kalmasaydı, belki de sipariş yolu ile değil kendi beğendiği bir kişi ile evlenseydi mutlu olabilirdi. Ama toplum ona bu şansı tanımamıştır. Florens belki de sadece özgür olsaydı çok sevdiği demirci ile evlenebilecekti. Ama bütün bu olasılıklara farklı bir açıdan bakarsak Florens özgür olsaydı demirci ile evlenmek istemeyebilirdi. İnsan tutkularının mağdurudur. Florens'in sevilme istemesi hiç sevilmemesinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda tutkularının peşinden gitmesi Florens'in bir kez daha üzülmeye sebep olmuştur.

İnsan aciz bir varlıktır. Aciz olduğu için sever. Sevdiği için değil, evlenmek zorunda olduğu için evlenir. İnsanlar birbirlerine muhtaçtır. Vaark bütün varlığına, toplumdaki saygınlığına rağmen evdeki işleri çekip çevirebilecek bir bayan bulması gerekir. Romandaki ilginç bir nokta da Vaark'ın ilan vererek eş aramasıdır. Oysa Vaark Lina ile de evlenebilirdi. Ama o dönemin koşullarına göre özgür bir insanın köle ile evlilik yapması alışılmış bir durum değildir. Romanda dikkat çeken başka bir nokta da Vaark'ın evine kabul ettiği Sorrow'u cinsel olarak kullanması ihtimalidir. Bu sadece bir ihtimaldir çünkü romanda net değildir:

O her zaman tuhaftır. Lina onun bir çocuğu daha olduğunu söylüyor. Rahip baba hala bir şey anlamıyor ve Sorrow da bir şey söylemiyor. Willy ve Scully gülüyor ve inkâr ediyor. Lina çocuğun efendiden olduğuna inanıyor, onu bu şekilde düşündüren sebepler olduğunu da söylüyor. Sebebini sorduğumda sadece şunu söylüyor: "çünkü o bir erkek"³⁵.

Eğer böyle bir olay gerçekleşmişse, bu durum hem Sorrow'un hem de Vaark'ın acizliğini gösterir. Vaark acizdir; çünkü cinsel ihtiyaçlarına engel olamamaktadır. Sorrow acizdir; çünkü erkeklerin cinsel istismarına karşı gelemez.

Vaark eşi Rebekka'yı 'kuzey ışığı' olarak tanımlamıştır. Bu anlamda romanda 'karanlık' ve 'aydınlık' temaları iç içedir. Vaark'ın hayatı karanlıklarla doludur. O da ailesini kaybetmiştir. Rebekka'yı karanlığından kurtulmak için bir ışık olarak görmektedir. Ama Rebekka onun hazin sonunu değiştiremez. İnsanlar hayatlarını değiştirebilecek insanlara muhtaçtır.

---

³⁵ Morrison, (2009, s: 6)

Romanda çaresizliğin başka bir boyutu ise Lina ve Rebekka arasında geçmiştir. İkisinin arasında güven oluşabilmesi uzun sürdü. Çünkü her ikisi de ailesiz kalmıştı, ortak bir adamı memnun etmek zorundaydılar. Her ikisi de çiftlikteki işleri çekip çevirmekten bihaberdi, böylece birbirleriyle arkadaş oldular.

Morrison'un göstergeler aracılığı ile kurduğu ihtiyaç zinciri romanda bütün ilişkilerde kendini açıkça göstermiştir. Bir insan kendi başına kalamayacağı için gereksinimlerini karşılayabilmek için başkalarına muhtaçtır. Morrison insanın acizliğini ortaya koyarak başka bir gerçeğin daha altını çizmeye çalışmıştır. İnsan toplum karşısında acizdir. Varlığını devam ettirebilmesi için toplumun bir parçası olmak zorundadır. Hegel bu noktaya değinerek şöyle belirtir:

Diğer insanlarla uyum içinde olmam gerektiği olgusu, bu noktada sahneye genellik biçimini getirir. Doyumunun araçlarını başkalarından edindiğim için, buna uygun olarak kanılarını da kabul etmem gerekir. Aynı zamanda ben de başkalarının doyum bulacağı araçları üretmeye zorlanırım. Bu nedenle, herkes bir diğerinin eline bakar ve birbirine bağlanır. Bu bağlamda, tikel olan her şey toplumsal bir karakter kazanır; giyim tarzı ve yemek saati konusunda herkesin kabul etmesi gereken belirli uzlaşım lar vardır.³⁶

Toplum ve toplumsal değerler yeni tarihselciler için çok önemli meseleler olduğu gibi bu değerleri incelemek de tarihe ışık tutmak anlamına geliyordu çünkü onlar, insanların bu değerler doğrultusunda biçimlendikleri konusunda aynı fikre sahiptir. Toplumsal değerler süreksizlik gösterebilir de o dönemde otorite oldukları için hiçbir şekilde aşılamazlardı. Romanda Jacob Vaark'ın Senhora D'Ortega ile ilk karşılaşmasında hissettikleri Hegel'in görüşünü doğrulamaktadır: "Uzun yolculuğu, çamurlu botları, kirli elleri, terlemesi ve ter kokusunun kaçınılmaz sonucu olarak Bayan D'Ortega'nın keskin parfüm kokusu ve abartılı makyajı ilk karşılaşmalarında Jacob Vaark'ı utandırmıştı, yine de yemek servisi yapan kadının sarımsak kokusu onu bir nebze olsun rahatlatmıştı."³⁷

Romanın çoğu bölümünde toplumun koyduğu kurallar aşılmamaktadır. Bu durumun en büyük örneği kölecilik boyutunda görülür. Romanda köleler köle kalmaya mahkûmdurlar. Onlar evlenemez, sevemez, okuyup yazamazlar. Vaark öldüğünde evde bulunan köle kadınlar sähipsiz kaldıkları için üzümler çünkü yeniden başkalarına satılacaklardır. O dönem yaşadıkları toplum bunu gerektirmektedir.

³⁶ Hegel, (1991, s: 192)

³⁷ Morrison, (2009, s: 18)

Kadınlar yaşamak için seçim yapmak zorundadır. Erkekler ise toplumdaki saygınlıklarını daha çok artırmak için evlenmek zorundadır. Jacob Vaark patron olmanın bir eş sahibi olmayı gerektirdiğini ifade etmektedir.

Her gün uzun arayışlar gerekliydi. Çünkü patron olmak eş sahibi olmayı gerektiriyordu. Ve bu yüzden Vaark belirli özelliklere sahip bir eş istiyordu: Kiliseye gitmeyen, çocuk büyütecek bir yaşta, itaatkâr ama onun ayaklarına kapanmayan, okuryazar ama kibirli olmayan, ayaklarının üzerinde durabilen ama örf adetlere uygun, Vaark ayrıca geçimsiz bir kadın da istemiyordu.³⁸

Vaark'ın çok belirli istekleri vardı. Bu istekler değişmezdi. Onun saygın bir konumda kalabilmesi için toplumun oluşturduğu modele uygun bir eş gerekiyordu. Bu yüzden Vaark Rebekka'yı kabul etmiştir.

Lina "vahşi" olarak adlandırılmıştır. Çünkü hergün nehirde çıplak bir şekilde yıkanmaktadır. Hıristiyanlar böyle yapmadığı için Lina bu şekilde adlandırılmıştır. Oysa Lina, Vaark'a çiftçilik yapmayı, balıkları kurutmayı, yeni bir ortamda hayatta kalabilmeyi öğretmiştir. Aynı zamanda Lina bitkilerle insanların hayatlarını kurtaran bir kadındır. Sadece içinde bulunduğu toplumun dini şartlarına uygun olmadığı için değer görmemektedir.

İnsanların kendi hayatlarını seçim şansları yoktur. Romadaki köle kadınların erkekler tarafından cinsel istismara uğraması onların ailelerinden koparılması gibi durumların hiçbiri onlardan kaynaklanmaz. Bunların hepsi dışsal etkenlerdir. Toplum böyle olmasını uygun görmüştür. Örneğin Lina'ya çıplak banyo yapmanın günah olduğunu, ağaçtan kiraz almanın hırsızlık olduğunu öğreten toplumdur.

Romanda dikkat çeken başka bir nokta da şudur: Vaark üç çocuğunu kaybedince içinde çocuk özlemi başlar ve Florens'i kabul eder. Ancak Florens'e hiçbir zaman kendi çocuğuymuş gibi davranmaz. Çünkü içgüdüleri toplumun ön yargıları ve normları ile güdülenmiştir. Vaark Florens'in okuma yazma öğrenmesine izin verebilir, onu çok iyi yetiştirip özgürlük verebilirdi ama toplumsal engellere takılmıştır. Çünkü bir köle, köle kalmalıdır, bu durum onun kaderidir. Aynı durum Sorrow için de geçerlidir. Sorrow köle değildir. Bu eve kabul edilmiştir. Ama köle olarak kullanılmaktadır. Vaark iyi bir insan gibi görüle de iyi ve kötüyü belirleyen toplumdur. Toplumsal değerler Vaark'ın kişiliğini belirleyen unsurlardır. İyi ve kötü temaları romanda çok boyutludur. Bir insan tam anlamıyla iyi olamayacağı gibi tam

---

³⁸ Morrison, (2009, s: 19)

anlamıyla kötü de olamaz. İnsanın durumunu belirleyen içinde bulunduğu şartlardır.

Toplumsal determinizm, farklı bir deyişle toplumun insanı biçimlendirme süreci, romanda aşk boyutunda da kendini göstermiştir. Rebekka ve Jacob Vaark'ın aşkı toplumsal değerlere dayanır. Rebekka geleneksel ve kadına değer vermeyen bir aileden gelmiştir. Onun yetiştiği kültürel koşullar erkek egemenliğini uygun görmüştür. Ailesinden böyle gördüğü için Vaark'a da bu şekilde davranır. Rebekka Vaark'ın bütün isteklerini yerine getirir. Bu yüzden Vaark mutlu olur. Vaark'ı mutlu ettiği için Rebekka da mutlu olur. Ona göre hayatında yerine getirmesi gereken en büyük sorumluluk eşini mutlu etmek ve ona hizmet etmektir. Sonuçta ikisi de birbirlerine aşık gibi görünürler oysa aşk yoktur. Toplumsal baskılar sonucu şekillenen insanlar vardır.

Romandaki diğer aşk teması Lina ve Florens arasında gerçekleşir. Florens Lina'yı annesi gibi görmektedir. Aralarındaki sevgi anne-çocuk ilişkisine dönüşür. Ama bu ilişkide de toplumsal baskılar vardır. İki kadın da çaresizdir. Sevgi arayışı içindedirler. Birbirlerine sığınmaktan başka yapabilecekleri hiçbir şey yoktur. Belki şartlar farklı olsaydı Lina Florens'i bu kadar sevmeyecekti. Romandaki başka bir ilginç nokta da şudur: Rebekka çocuklarını kaybetmiş, annelik duygusunu tatmış bir kadındır. Rebekka Florens'i ve Sorrow'u daha çok sevmesi gerekirken onları köle olarak değerlendirir. Çünkü evin hanımı olmak otorite kurmayı gerektirmektedir. Bu noktadan hareketle annelik içgüdüleri gibi en temel içgüdülerin bile toplumsal değerlerle şekillendiği söylenebilir.

Willard ve Scully de birbirlerine aşık olurlar. Aralarında gelişen eşcinsel aşk romanda çok belirgin değildir. Bu durum yine o dönemin toplumsal otoritesinden kaynaklanır. O dönemde eşcinseller suçlu bulunuyordu, yani eşcinsellik kabul edilebilir bir durum da değildi.

Romandaki en çarpıcı aşk ise Florens ve adı romanda verilmeyen demirci arasındaki karşılıksız aşktır. Demirci Florens'i hiçbir zaman kabul etmez çünkü Florens köledir. Toplum özgür bir insanın köle ile evlenmesini hoş karşılamaz. Ayrıca, demirci varlıklı sayılabilecek bir kişidir. Florens ise ayakkabıları bile olmayan bir köledir. Florens ve demircinin ekonomik durumları da eşit değildir.

Romanda aşk hep karşılıksız kalmıştır. Çünkü toplum böyle uygun görmüştür. Romanda ilginç olan bir özellik de romanın hem başlangıcının hem de son bölümünün sesleniş ile bitmesidir. Başlangıçta Florens annesine seslenir. Annesinin onu terk ettiğini düşünür. Son bölümde ise annesi Florens'e seslenir. Onu terk edişinin sebeplerini anlatır. Bu iki kadının,

Florens ve annesinin, birbirlerine yazdıkları mektuplar birbirlerine ulaşmaz. Aşk hep karşılıksız kalır. Çünkü toplum alt kesimi görmezden gelir.

Toplumsal determinizmin kendini gösterdiği diğer nokta ise annesinin Florens'e yazmış olduğu mektupta açıkça görülür. Annesi Florens'i erkeklerin cinsel saldırılarından korumak için Jacob Vaark'a vermiştir: "Hiç kimse erkek kardeşini istemeyecektir. Ben onların haz aldıkları şeyleri biliyorum. Göğüsler basit şeylerden daha fazla haz verir. Sen çok çabuk büyüyorsun ve küçükken göğüslerini örten kıyafetlerin artık sana dar geliyor. Onlar göğüslerini görüyorlar. Ben de görüyorum."³⁹

Merhamet'de toplumsal determinizmin, kendisine söz hakkı verilmeyen karakterler üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir. Bu yönüyle *Merhamet* yeni tarihselci bir roman olarak düşünülebilir.

2.3. Merhamet: Çoğul Bakış Açısı

Yeni tarihselcilik kuramının karşı çıktığı nokta geleneksel anlatıların tarihi olayları tek boyutlu incelemesidir. Bu yüzden yeni tarihselcilik tek tip tarihi anlatılara karşı çıkararak tarihi seslerin çoğulluğuna dikkat çeker. Yeni tarihselci eleştirmenlerin ortaya koyduğu temel görüşe göre tarihte hiçbir zaman tek bir doğru ya da tek bir yanlış yoktur. Doğru olarak bildiklerimiz, yanlışların yanlışması olabilmektedir. Oppermann bu noktanın altını çizerek şöyle belirtir:

Tarihyazımcı postmodern roman, geçmişin postmodern anlatımlarını sergilerken tarihin bilinen doğrularını tartışmaya açmakta ve tarihsel anlatıların çok anlamlı metinselliğine dikkat çekmektedir. Geçmişin incelenmesinde hiçbir zaman tek bir yanlışın veya doğrunun ortaya çıkmadığını vurgulayarak doğrunun çoğulluğu fikrini tartışmaya açmaktadır.⁴⁰

Pek çok açıdan yeni tarihselci değerlendirilebilen bu romanda karakterlerin çoksesliliği dikkat çeker, geçmişin farklı bakış açıları ile değerlendirilmesini ve yeniden düşünülmesini sağlar. Diğer bir deyişle tarihi gerçekleri, kurguladığı karakterlerin bakış açılarına dayanarak aktarıyormuş gibi sunarak geçmişe farklı yaklaşımlar getirmeye çalışır.

Romandaki karakterlerden en önemlisi olan Florens'i ele alırsak, o annesine tecavüz edilmesi sonucu dünyaya gelir. Romanın başından sonuna kadar on altı yaşındadır. Ama sürekli olarak geriye dönüşlerle hayatının

---

³⁹ Morrison, (2009, s: 160)

⁴⁰ Oppermann, (2006, s :83)

değişik dönemlerini anlatır. Bazen çocukluğuna iner, Senhor D'Ortega'nın evine zihinsel bir yolculuk yapar:

Buradan önce günlerimi bamyaya toplayarak ve tütün döküntülerini temizleyerek geçiriyordum, gecelerimse Portekizli bir anne ile gemi mutfağının döşemesinde geçiyor. Vaftiz ediliyoruz. Rahip baba, ancak böyle bir hayat ile mutluluğun hüküm sürebileceğini bize anlatıyor. Her yedi günde bir okumayı ve yazmayı öğreniyoruz.⁴¹

Florens'in sürekli bir şeyleri hatırlayıp, bu hatıralara dönmesi geçmişin onda bıraktığı acı izlerinden kaynaklanır. Geçmiş onun gözünde çok farklıdır. Bazen, zaman ve mekândan sıyrılıp sadece içinden geldiği gibi konuşur:

Ya vadideki kemiksiz aylar, Hatırlıyor musun? Sanki altlarında hiçbir şey yokmuş gibi postlarını nasıl da hareket ettirdiklerini hatırlıyor musun? Kokuları güzelliklerini gizliyordu, gözleri... Gözleri bizim de hayvan olduğumuz günden beri bizi ayırt ediyordu. Sen bana işte bu yüzden onların gözlerine bakmanın ölümcül olduğunu söylüyorsun. Onlar yaklaşacaklar, sevgi için bize doğru koşacaklar, oynayacaklardır ki biz bunu yanlış anlar korku ve kızgınlıkla karşılarız.⁴²

Florens, köle olmanın getirdiği zorlukları en iyi şekilde yansıtan karakterdir. Aynı zamanda en çok acı çeken de odur. Yedi yaşında iken annesinin yanından ayrılmak zorunda kalması onu ömür boyu mücadele etmek zorunda kaldığı sevgi paranoyasının içerisine sürükler. Florens büyük bir sevgi açlığı çeker, bunun sonucunda hayata sevgi arayışı ile bakar. Romanın başından sonuna kadar bu arayış içerisinde, hayalleri, hayattan beklentileri olan bir karakterdir. Her ne kadar demirci tarafından hayal kırıklığına uğratılsa da güçlü kalmayı başarabilmiştir. Jacob Vaark öldükten sonra başkalarına satılacağını bildiği halde yeni beklentiler içerisindedir.

Romanda, demirci olarak bilinen, gerçek adı hiç geçmeyen, Florens'in aşık olduğu gizemli karakter, siyah olmasına rağmen köle değildir. Morrison bu karakteri siyah olarak kurgulamış böylece ırksal temellere dayanmayan köleciliğin de varlığına işaret etmiştir. Bu karakter demircilik açısından oldukça yeteneklidir. Bu özelliği onu varlıklı bir kişi haline getirmiştir. Demirci romanda çok fazla yer almasa da varlığı ve Florens üzerindeki etkisi ile dikkat çeker. O, Florens için tek kurtuluştur çünkü özgürdür. Demirci hayata çok güvenli bir şekilde bakar. Çünkü hem özgür hem de maddi anlamda güçlüdür.

---

⁴¹ Morrison, (2009, s: 4)

⁴² Morrison, (2009, s :3)

Senhor ve Senhora D'Ortega Portekizli çiftlik sahipleridir. Katolik olan çift romanda son derece acımasız tavırlarıyla dikkat çekmektedir. Florens'in, annesinin, erkek kardeşinin ilk sahipleridir. Senhor genç kadın kölelere cinsel istekle bakar. Bunu fark eden annesi Florens'i evden uzaklaştırır. Bu karakterler maddi gücün vermiş olduğu rahatlığın yanında hayata yönetici olarak bakarlar. İlginçtir ki çiftlik sahibi olan karı koca da siyahıtır. Yani Afrika kökenlilerdir. Ama aynı rengi, aynı geçmişi paylaştıkları insanları köle olarak kullanmaktan hiç çekinmemiş, acımasızca kullanmış ve onları satmıştır. Romanın en çok üzerinde durduğu bu nokta geleneksel anlatılarda bulunan, 'bütün zenciler köledir, köle tacirleri beyazdır' yargısını yıkıma uğratar. Morrison, D'Ortega'nın bakış açısını kullanarak tarihsel genellemelere karşı çıkar. Tarihsel genellemeler yeni tarihselciliğin de karşı çıktığı bir noktadır.

Morrison ayrıca başka bir ayrıntının da altını çizer. Sömürülenler, sömürenler tarafından unutulmuş, aynı zamanda unutturulmuştur. Sömürülenler tarih sahnesinden silinip gitmiştir. Bu nokta yeni tarihselcilikle paralellik göstermektedir. Morrison'ın ortaya çıkarmaya çalıştığı noktayı yani ezilenler ve sömürülenleri bu kuram da gündeme taşımıştır.

Jacob Vaark, ailesini kaybetmiş bir Hollandalıdır. Rahip baba olarak adlandırılan karakterden sonra romandaki en koruyucu karakter odur. Vaark romandaki ilişkilerin dengesini sağlamaktadır. Bir yanda önceki hayatında ailesini kaybetmiş olmanın yarattığı üzüntü diğer yandan da çocuklarını kaybetmiş olmanın verdiği sıkıntı ile birlikte hayata bu perspektiften bakmaktadır.

Rebekka Vaark, İngiliz dindar bir aileden gelir ve evlenmesi için ailesi tarafından Vaark'a gönderilir. Romandaki kadınlar içerisinde en şanslı olanı Rebekka'dır. Kadınlara değer verilmeyen bir aileden geldiği için eşi öldükten sonra evindeki kadınlara çok kötü davranır.

Lina ailesini salgın hastalıklar sonucu kaybetmiş yerli Amerikalı bir köledir. Hayata her zaman gerçekçi bir perspektifle bakmış, bu doğrultuda hareket etmiştir. İnsanlara aldırmandan kendi dini inanışlarını devam ettirmeyi başarmıştır. Lina gelecekte olacak olayları önceden tahmin etmektedir. Demirci konusunda Florens'i ilk uyarıcı ve ondan uzak durmasını isteyen Lina olmuştur. Ayrıca romanın başlangıcında Florens'in kurduğu cümleden de anlaşıldığı gibi "Lina ayaklarımın kullanılmaz olacağını söylüyor."⁴³ Romanın son bölümlerinde Florens'in hikâyesinden de anlaşıldığı gibi, "ayak tabanlarım servi kadar sertleşti"⁴⁴ ifadesi de Lina'nın varsayımının gerçek

---

⁴³ Morrison, (2009, s: 7)

⁴⁴ Morrison, (2009, s: 169)

olduğunu bildirir. Lina romanın başından sonuna kadar hep iyimser ve mantıklı olmaya çalışır; çünkü onun dini inanışları hayata böyle bakmayı gerekli kılmıştır.

Sorrow, melez bir kadındır. Sürekli erkeklerin cinsel tacizine uğrar ve bu Sorrow'un hamilelikleri ile sonuçlanır. Sorrow çok fazla sevilmeyen bir karakterdir; çünkü tuhaf tavırları vardır. Florens ile çok fazla anlaşamaz. Bu durumun sebepleri vardır. Florens'in belirttiği gibi: "Her zaman aç bebekleri besleyen annelerden korkmuşumdur."⁴⁵ Sorrow'un bebeklerine çok fazla bağlı olması Florens'e annesini hatırlatır. Sorrow geçmişindeki acıları sürekli hatırladığı için bu geçmişten bir türlü kopamaz. Onun durumu biraz farklıdır. O köle değildir. Özgür olsa da hiçbir zaman özgürlüğünü kullanamaz. Erkeklerin tecavüzlerine direnemez. Bu noktadan hareketle, Morrison tecavüze uğrayan kadınların sadece köleler olmadığını anlatmaya çalışır.

Romandaki karakterler aynı kaderi paylaşırsalar da hayata farklı açılardan bakmaktadırlar. Sadece köleler değil romandaki bütün karakterler hayata kendi yaşantıları doğrultusuna bakarlar. Morrison bireyin önemini vurgulamış, bunun da ötesine geçerek her bireyin sadece kendi deneyimlerinden oluştuğuna dikkat çekmiştir. Hiçbir insan diğerini tam anlamıyla anlayamaz. Her insanın yaşantısı diğerinden çok farklıdır.

Morrison aynı zamanda dini hoşgörüsüzlüğün bulunduğu bir dönemde eşcinselliği sorgular. Willy ve Scully, Vaark'ın evinde çalışan kölelerdir. Yirmi iki yaşında iki erkek olan bu karakterler eşcinseldirler. On yedinci yüzyılı anlatan tarihi anlatılarda eşcinsellik sık rastlanan bir motif değildir. Morrison kurguladığı karakterlerin birbirinden farklı bakış açılarını vererek tarihte, sadece güçlülerin, hiyerarşik sistemin en üst katmanından gelenlerin bulunduğu karşı çıkararak tarihte unutulmuş kölelerin, özellikle de ırksal temellere değil toplumsal temellere dayanan köleleri, eşcinselleri, kadın ve çocukları anlatır.

2.4. Merhamet: Farklı Tarihsel Kayıtlar

Yeni tarihselci eleştirmenlerin geleneksel tarihi anlatılarda karşı çıktığı en önemli nokta geleneksel anlatıların belirli bir grup insan ve bu insanların eylemleri üzerine yoğunlaşarak gündelik hayata yönelik bilgi vermemesidir. Yeni tarihselciler geleneksel anlatıların aksine gündelik hayatı anlatan en küçük ayrıntıya bile değinirler. Çünkü onlar küçük ayrıntıların tarihi

---

⁴⁵ Morrison, (2009, s: 19)

anlatımlarda tarihi belgeler kadar önemli olduğunu düşünürler. Morrison'ın yapıtları genel olarak ayrıntıya yer verir. Morrison'un kullandığı ayrıntılar son derece çarpıcıdır. Ayrıntılardan sonra sahne kapanır ve başka bir olaya geçilir. Morrison ayrıntıları kullanarak okuyucuya mesaj vermek ister.

Anekdotsal biçimde yazılan *Merhamet* ayrıntılar üzerinde çok fazla durur. Bu ayrıntılar geleneksel tarihi sınırları kaldırarak tarihe yeni bir perspektif kazandırır. Romanın çoğu bölümünde verilen ayrıntılar yazılı tarihle günümüze ulaşmayan, unutulmuş ya da pek çok sebeple gün yüzüne çıkarılmayan olayların varlığını bildirir niteliktedir. Bu yönüyle roman yeni tarihselci olarak nitelendirilebilir. Romandaki en çarpıcı ayrıntı, son bölümde annesinin Florens'e yazdığı mektuptur. Bu mektup, kronolojik sıraya bağlı kalmaksızın tarihin göz ardı ettiği gerçekleri gün yüzüne çıkararak tarihe sorgulayıcı bir bakış açısı ile bakar.

Biz her yedi günde bir okuma yazma öğrenirdik. Kaldığımız yerden ayrılmamız yasaktı. Bu yüzden dördümüz bataklığın yanına saklanırdık. Annem, ben, onun küçük oğlu ve Rahip baba. Rahip babanın bunu yapması yasaktı. Fakat Virjinyalıları ve onu yakalamak isteyen Protestanlara karşı dikkatli bir şekilde davranarak yine de bize öğretirdi. Eğer onu yakalarsalar, o hapse girecek, ya da para ödeyecekti ya da her ikisini de yapacaktı.⁴⁶

Romanın son bölümünde yapılan itiraflar tarihsel gerçekleri açığa vurmakta, romanın pek çok bölümünde geçen olayları tam anlamıyla anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Beni anla, Ne bir koruma vardı ne de onlara yapmamalarını anlatmanın dini bir yolu. Rahip babaya anlatmaya çalıştım. Eğer günün birinde, bir şekilde okuma yazmayı öğrenebilirsek, sen de bir gün hayatını kurtarabilirsin. İnsaniyet ve cesaret dolu bir insan olan Rahip baba, Tanrının öyle uygun gördüğünü söyledi, ama yine de eğer onu yakalarlarsa bize okumayı öğreten diğer insanlar gibi hapse atılacak ya da öldürülecekti. O, okuma yazmayı öğrenirsek Tanrı'yı daha çok seveceğimize inanıyordu. Burada bildiğim ne varsa öğrenmenin büyüsüdür⁴⁷.

Morrison on yedinci yüzyıla giderek, köleciliğe o dönemin perspektifi ile yaklaşır. Sosyal, politik ve ideolojik söylemlerden hareket eden roman çok katmanlı bir gerçeklik sergiler. O dönemde kölelerin okuryazar olması olası değildi. O halde on yedinci yüzyıl tarihi bize nasıl ulaştı? Günümüzde Orta

---

⁴⁶ Morrison, (2009: s: 4)

⁴⁷ Morrison, (2009, s: 161)

Geçit üzerine yazılmış pek çok bilimsellik iddia eden eser bulunmaktadır. Bu eserler kölelerin okuma yazma bilmediği bir dönemde onların kaleminden çıkmış olamayacağına göre hangi gerçeklere dayanarak yazılmıştır? O halde tarihin daima yorumlamalara açık olduğu kaçınılmaz bir biçimde kabul görmektedir. İki ihtimal vardır: Bunlardan birincisi kölelikle ilgili anlatıların gerçeği yansıtmadığı yönündedir, diğeri ise tarihsel gerçeklere sadece yazılı belgelerle ulaşılamayacağıdır. Morrison ikinci ihtimal üzerinde durur çünkü 'okuryazarlık' bu romanda çok önemli bir motiftir.

Florens hikâyesini duvara yazarak, tarihte hep var olmak istemiştir. Bu sahne yeni tarihselcilik kuramının temel noktasını oluşturmaktadır.

Yeni tarihselcilik yazınsal metinlere ayrıcalık tanınmasını reddeden bir eleştiri akımı olarak gündeme gelmiştir. Yazınsalın ön plana alındığı, tarihselin de arka planda olduğu eleştirel yaklaşımlar yerine, bu akım hem yazınsal hem de tarihsel metinlere eş değer ağırlık tanınmasını ve birbirleriyle olan etkileşimlerinin ve yansımalarının incelenmesini savunur⁴⁸.

Oppermann'ın da belirttiği gibi, yazınsal olmayan eserler de yazınsal eserler kadar önemlidir. Florens'in duvarlara yazarak, kendinden bir eser bırakması yazınsal olmayan belgelerin önemini gösterir. Yeni tarihselcilere göre tarih tek bir düzlemde ele alınamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Tarihi bir olayın sebep ve sonuçları analiz edilemeyecek kadar çöktür.

Merhamet'in tarihsel kayıtlara başkaldırdığı başka bir nokta da şudur: Kölecilik tarihi anlatılarında hep beyaz ve Avrupalıların rolüne dikkat çekilir. Bütün siyahlar zulme uğramış gösterilirken, tacirler de hep Avrupalı ya da beyaz gösterilmektedir. *Merhamet*'de köle tacirlerinden biri Senhor Ortega'dır ve kendisi de bir siyahtır.

İşte oradaydım, kendi yurdumdan, kendi ailemden bir insan olmadığım o yerde. Zenciymişim. Dilim, elbisem, tanrılarım, dansım, alışkanlıklarım, süslemelerim, şarkılarım-ışte bütün bunlar tek bir şeyde, tenimde birleşmiş. Satın alındığım kişi de bir siyahtı. Şeker kamışından alınıp, kuzeye onun tütün tarlalarına götürüldüm. İşte o anda bir umut oluştu içimde. Fakat ilk karşılaşmamızda beni, Bess'i ve diğerlerini yemek pişirilen kulübeye götürdü. Daha sonra bizi içeri götürmesi söylenen adamlar özur diledi. Sonra gözcü hepimize bir portakal verdi. Böylece her şey yoluna girmiş olacaktı. Bazen de iyi ki öyle olmuş

---

48 Oppermann, (2006, s: 16)

diyorum çünkü bu olayın sonucunda sen ve erkek kardeşin dünyaya geldiniz⁴⁹.

Romanın bu kesitinden de anlaşıldığı gibi kölelere kötü davranıp, onlara cinsel istismarda bulunanlar sadece beyaz, ya da Avrupalılar değildir. Kendisi de bir siyah olan Senhor D'Ortega da köle ticareti ile uğraşıyordu.

Kafam iki şeyin karmaşasıyla bomboş, sana olan açlığım ve 'kaybolur muyum' korkusu. Hiçbir şey beni bundan daha fazla korkutamaz ve hiçbir şey beni bundan daha fazla günaha sokmuyor. Kaybolduğum günden beri hayal kurup seni arıyorum. Nerede olduğunu ve oraya nasıl gidileceğini öğrenmek⁵⁰.

Florens'in bu monoloğu, alt sınıftan gelen bir kadının çaresizliğini anlatır. Hayatında hiç tatmadığı 'sevilme' duygusu onda büyük bir açlık yaratır ve böylece bütün yaşamını sadece demirciye adamıştır.

Romanda öne çıkan başka bir unsur da sıradan insanların biyografik özelliklerine yer vermesidir. Geleneksel tarihin gündelik hayattan insanlara yer vermemesi yeni tarihselciliğin eleştirdiği noktalardan birisidir. Lineer bir sırada ilerlemese de *Merhamet*, bütün karakterlerin geçmişi ile ilgili bilgiler vermektedir. Romanın birbirinden bağımsız kesitleri arasında geçmişe dönüşler sırasında bütün karakterler hakkında bilgiler verilir. Geleneksel anlatılarda sadece güçlü ve toplumun üst kesiminden gelen insanların biyografik özelliklerine yer verilirken yeni tarihselcilik gündelik insanlara yönelmiştir. Çünkü bu kuram üst sınıftan gelen insanların tarihi biçimlendirici rolüne dikkat çeker. Geleneksel tarihi anlatılarda insanlar sosyal rollerine göre önemseniyordu. Bu sebeple alt sınıftan gelenlerle ilgili hiçbir bilgiye yer yoktu.

Merhamet'de önce Florens hakkında bilgi verilir. Romanın ilerleyen bölümlerinde Lina ve Sorrow, daha sonra Rebekka ile ilgili birbirinden bağımsız kesitlerle sunulan bilgiler romanın son bölümlerinde netlik kazanır.

Romanda neredeyse bütün karakterler sıradan insanlardan seçilmiştir. Olaylar ayrıntısıyla verilmiştir. Geleneksel tarihi romanlardaki kahramanların, güçlü insanların aksine bu romanda bütün insanlar mutsuzdur. Bu yönüyle *Merhamet*'in tarihsel kayıtlara karşı çıktığı söylenebilir.

---

⁴⁹ Morrison, (2009, s: 164)

⁵⁰ Morrison, (2009, s: 2).

2.5. Tarihe Dönüş Yapan Yeni Tarihselci Roman Olarak *Merhamet*

İnsan varlığını ve yaşantılarını, toplumsal şartlarının belirlediğini öne süren yeni tarihselcilik kuramı, geçmişe dönüş ve göndermeler yapar. Bu göndermelerle birlikte geçmiş ve geçmiş olgusunu çok yönlü bir biçimde sorgular. *Merhamet* tarihe pek çok yönde gönderme yapmıştır. Bu göndermelerden en çok göze çarpan ve okuyucuyu geçmişe, orta geçite götüren olay, Rebekka'nın gemide yaptığı yolculuktur. Tıpkı Afrikalı Amerikalılar tarihinin orta geçit ile başlaması gibi bu yolculuk Rebekka için bir başlangıç noktasıdır. Afrikalı Amerikalı çalışmalarında çok önemli olan orta geçit kaçırma ya da diğer zorlamalarla elde edilen kölelerin Atlantik Okyanusu üzerinden Amerika'ya götürülürken yaptıkları yolculuğun adıdır.

Orta geçit, Afrikalı Amerikalıların kaderini değiştiren, bir anlamda onların en sancılı süreçlerini başlatan bir yolculuktur. Afrikalı Amerikalılar için, Afrikalı olarak kimliklerini kaybedecekleri bir süreç başlıyordu. Bu yolculuk Rebekka için de yeni bir süreçti. Her ne kadar Afrikalı ya da köle olmasa da o, bu yolculuğa zorla çıkarılmıştır. Yolculuktan sonra Rebekka'nın hayatı tam anlamıyla değişir.

Maria Diedrich, Henry Louis Gates, Carl Pedersen orta geçitin Afrikalı Amerikalılar üzerinde yarattığı psikolojiyi iyi bir şekilde anlatmaktadırlar:

“Orta Geçit’: Bu KELİME zihnimi maviye boyuyor
Nereden bakarsanız bakın, zihnim masmavi oluyor
Eğer yedi denizde bir gemici olsaydım
Yedi SON'a yelken açar, ORTA'ları... Bırakırdım
Bir gemici olsaydım, yine de siyah olurum
İŞTE BU YÜZDEN mavilikler geriye doğru yelken açıyor
Mavilikler geriye yelken açmaya devam ediyor⁵¹.

Yeni tarihselci bağlamda değerlendirildiğinde, şiirin son dizeleri dikkat çeker: “Bir gemici olsaydım, yine de siyah olurum, işte bu yüzden mavilikler geriye doğru yelken açıyor. Mavilikler geriye yelken açmaya devam ediyor.” Bir zencinin duygularını anlatan bu dizeler, onun Atlantik okyanusunu aşmış vatanına, Afrika'ya dönme hayalidir. Oysa böyle bir ihtimal yoktur, olmamıştır da. Afrika'dan alınıp Amerika'ya götürülen köleler geldikleri yeni ülkenin şartlarına uyum sağlayıp, orada yaşamaya devam etmişlerdir. Yeni tarihselciliğin ileri sürdüğü nokta da budur. İnsan, içinde bulunduğu şartlara, zaman ve mekâna göre hareket eden bu yönde gelişip değişebilen, durağan olmayan, devamlılık gösteren bir varlıktır. İnsan içinde bulunduğu şartlara çok kolay alışır.

⁵¹ Emanuel, in *Black Imagination and the Middle Passage*, (1999, s: 3).

Merhamet' de farklı mekânlardan, farklı kültürlerden gelen kadınlar aynı kaderi paylaşmıştır. Onların yaşadıkları her şey şu kavramlarla özetlenebilir: şiddet, hakaret, tecavüz, kimliksizlik. W.J. Cash, bu konuya değinerek şöyle belirtir: "Tarlada çalışan ya da çalışmaya başlamak üzere olan beyaz genç erkekler, kaçınılmaz olarak siyah köle kadını kullanmayı öğrendiler ve alışkanlık haline getirerek genellikle bu davranışlarını evlendikten sonra bile devam ettirdiler.⁵²" Morrison, Cash'in ifade etmeye çalıştığı gerçeği ortaya koymaktadır. Rebekka uzun süren ve çok zor şartlar altında bir yolculuk yapmıştır. Geminin en alt bölümünde, korumasız bir şekilde gider. Yolculuğu sırasında birkaç kadınla tanışır ve aralarında sıkı bir diyalog gelişir. Bu kadınlar birbirlerine kendi hayatlarından bahseder. Bunun ötesinde kadınlar birirlerine tutunurlar. Orta geçiti anlatan bir zenci ilahisi şöyle söylemektedir: "Fırtınaya karşı ayakta kalın, fazla uzun sürmeyecek. Yan yana birbirimize kenetleneceğiz, ey kardeşlerim! Fırtınaya karşı ayakta kalın, fazla uzun sürmeyecek. Yan yana birbirimize kenetleneceğiz.⁵³" Bu ilahi, gemideki kadınların durumu ile birebir örtüşmektedir.

Orta Geçit'e yapılan diğer gönderme de daha önce belirtildiği gibi Florens'in annesinin, kızına yazdığı mektupta belirginlik kazanmıştır.

İşte orada, hasta ya da ölü olduklarını düşündüğümüz adamları gördük. Sonradan öğrendik ki onlar ne ölüydü ne de hasta. Derilerinin rengi çok şaşırtıcıydı. Bizi yöneten ve satan adamlar da siyahtı. İkisinin şapkası ve boğazlarında ilginç kumaş parçaları vardı. Beyaz adamların bizi yemek istemedikleri konusunda bize güven verdiler. Ama hala felaketler devam ediyordu. Bazılarımız şarkı söylüyor, bazılarımız kavgaya ediyordu. Çounlukla uyuyor ya da ağlıyorduk⁵⁴.

Romanda dikkat çeken başka bir unsur da dinsel motiflerin yer tutmasıdır. Dini motifler çok fazla olsa da iki tanesi çok önemlidir. Romanın başlangıç bölümlerinde Amerika 'cennet bahçesi' olarak tanımlanmıştır. Cennet betimlemesinde doğanın çok büyük rolü vardır. Bunun yanında o dönemde Amerika'da bulaşıcı hastalıklar hâkimken, kölecilik durmaksızın devam etmektedir. Ayrıca mutlu bir hayat da yoktur. Bütün bunlara rağmen Amerika'nın cennete benzetilmesi oldukça ilginçtir. İkinci unsur ise Amerika'nın 'kutsal ülke' görülmesidir.

Florens sürekli geçmişe annesinin onu terk ettiğini düşündüğü yıllara gider. "Aç bebekleri besleyen anneler beni her zaman korkutur. Onlar seçim

---

⁵² Cash, (1991, s: 87).

⁵³ Reynolds, (2004, s: 11).

⁵⁴ Morrison, (2009, s: 162)

yaptıklarında nasıl gözlerinin daldığını biliyorum⁵⁵”. Florens’in geçmişe yolculuk yaparak kurduğu bu cümle onun zihnindeki geçmişe ait izlerin silinmediği anlamına gelir.

“Lina, Efendinin bir şey söylemeden her şeyi anladığını söylüyor. Bunun doğru olduğunu biliyorum.⁵⁶” Bu cümle Florens’i geçmişe, Senhor D’Ortega’nın evine götürür. Ve arkasından şöyle devam eder.

Ben bunu daima görüyorum ve göreceğim. Ben izliyorum annem, kucığında küçük oğluyla birlikte dinliyor. Senhor, Efendimize olan bütün borcunu ödemiyor. Bunun üzerine efendimiz borç karşılığında küçük erkek çocuğunu değil, kadını ve kızını alacağını söylüyor. Portekizli bir anne ‘hayır’ diye yalvarıyor. Kızımı al diye haykırıyor. Efendimiz kabul ediyor⁵⁷.

Florens’in sürekli olarak geçmişe dönmesi, onu tek bir noktaya, annesinin onu terk ettiği güne götürür, çünkü Florens’in geçmişindeki en önemli şey bu noktadır. Bu durum tarihi kişisel kılmaktadır. Her insan sadece kendi acılarını yaşar, böylece herkesin geçmişe bakış açısı farklıdır. Eserinde yeni tarihselci teknikler sergileyen Morrison bu noktayı dile getirmeye çalışır: Tarih evrensel değildir.

3. Sonuç

Tarih teorilerinin en son aşamasına verilebilecek isim olan yeni tarihselcilik, bugüne kadar öne sürülen tarihsel kuram ve teorileri reddetmiş, salt bir tarih yaklaşımının olamayacağını, bunun yerine tarihin diğer disiplinlerle sürekli bir alış verişi içinde olduğunu belirtmektedir. Yeni tarihselcilik temelde, tarihteki olaylarla değil, bu olayların nasıl yazıldığı ile ilgilenir. Tyson, bu yaklaşıma değinerek şöyle bir örnek verir:

1944 yılında Amerikalı bir tarihçinin Amerikan devrimi üzerine yazdıklarını geleneksel tarihi anlayışa göre okuduğumuzda şöyle bir soru sorarız: Anlatılanlar doğru mudur? ya da bu devrim, o dönemle ilgili ne anlatır?, oysa aynı metni okuyan yeni tarihselci bir eleştirmen şu soruyu sorar: Bu metin, 1944 yılının politik gündemi ile ilgili ne anlatır ve bu anlatılanlar ne gibi ideolojik çatışmalar yaratır? Yeni tarihselcilik bu olayın sunulmuş şekline dikkat eder⁵⁸.

---

⁵⁵ Morrison, (2009, s: 19)

⁵⁶ Morrison, (2009, s: 17)

⁵⁷ Morrison, (2009, s: 5)

⁵⁸ Tyson, (2006, s: 282)

Yeni tarihselcilik 1940 ve 1960'lı yıllarda gündeme gelen, edebiyata sunulan tarihi yaklaşımları reddeden yeni eleştiri kuramına karşı çıkararak tarih ve edebiyat ilişkisi üzerinde durur. Bu iki disiplini ayıran kesin çizgiler bulunmadığına dikkat çeken yaklaşım, tarihin edebiyat boyutunu, edebiyatın da tarihi boyutunu ele alarak Montrose'un deyişiyle, tarihin metinselliği, metnin de tarihselliği üzerinde durur. Yeni tarihselcilik, öncelikle metin incelemelerini irdeleyerek bağlam kavramını öne sürmüş, bir metnin ancak bağlamla değerlendirilebileceğini gündeme taşımıştır. Bu noktada postyapısalcılıktan yararlanır. Postyapısalcılar da dilin dilbilimsel yapıları üzerinde durur. Hem post yapısalcılıkta hem de yeni tarihselcilikte öne çıkan en büyük unsur olan dil, Roland Barthes ve Derrida gibi düşünürlerle önem kazanır. Bu düşünürlere göre bir metinde birden fazla gösterge vardır. Bağlam ancak bu göstergelerle birlikte ele alınabilmektedir. Açık uçlu olan sözcükler, içerisinde pek çok anlamı barındırır.

Tarihin metinsel boyutunu vurgulayan yeni tarihselciler bu sebeple bir metne geniş perspektiflerle bakmaktadır. Derrida'nın "metin dışında hiçbir şey yoktur" iddiası bu noktada önem kazanır. Ona göre her tür gerçeklik metinler aracılığı ile üretilir.

Yeni tarihselcilik güçlülere, yönetenlere, erkeklere, Avrupalılara yönelik olan ve bu doğrultuda yazan tarihi anlatılara karşı çıkararak tarihin yönünü geleneksel anlatıların üzerinde durmadığı azınlık gruplara çeker. Bu azınlık gruplar, örneğin Amerikalı yazar Toni Morrison'ın eserlerinde belirginleşir. *Merhamet*, azınlık grupları yansıtmaması dışında pek çok yönden yeni tarihselci olarak değerlendirilebilir. Nitekim, romanın hem biçim hem de içeriği yeni tarihselci tekniklere örnek gösterilebilir. Biçim olarak bakıldığında dikkat çeken en önemli unsur romanın kronolojik sırayı ihlal eden yazım tekniğidir. Kronolojik sıranın ihlal edilmesi her ne kadar modernist romanlarda da görülse de bu özellik yeni tarihselciliğin de önemli bir unsurudur. Roman çoğunlukla anekdotal aktarımdan oluşur. Bu aktarımların tek bir kişi tarafından değil de farklı kişiler tarafından verilmesi tarihi seslerin çoğulluğuna işaret etmektedir.

Ağırlıklı olarak toplumsal konular ve azınlık gruplar üzerine verdiği yapıtlarla dikkat çeken Morrison tarihi gerçeklere karşı çıkararak bu gerçeklere alternatif doğrular üretmeye çalışır. Bu romanını kölecilik üzerine yoğunlaştırmış gibi görünse de aslında anlatılan kölecilik değil bazı insanların köleciliğe maruz kalma durumlarıdır. Morrison vermek istediği mesajı karakterlerini kullanarak iletir. Roman her ne kadar on yedinci yüzyılı anlatsa da geçmişe yaptığı göndergelerle günümüze mesaj verir. Morrison görünen gerçeklerin altında görünmeyeni iletir. Kölecilik motifleri kullandığı

romanında kadınlar üzerinde durur. Morrison'a göre ister üst sınıftan isterse alt sınıftan gelsin bütün kadınlar erkek egemenliğine dayalı toplumun acılarını çekerler. *Merhamet*'de Rebekka'yı, Florens'i, Lina'yı ve Sorrow'u kurgulayarak kadın statüsünü sorgular. Bu sorgulayış biçimi yeni tarihselci olarak değerlendirilebilir. Nitekim yeni tarihselcilikte aile kendi içerisinde sorgulanır. Bu noktaya dikkat çeken Jose Angel, Garcia Landa, *Gender, Ideology: Essays on Theory, Fiction and the Film* adlı eserinde şöyle belirtir: "Yeni tarihselci uygulama kadın karakterleri Rönesans oyunları ile ilgili tartışmalardan çıkarmakla kalmaz aynı zamanda bir analitik kategori olarak 'cinsiyeti' tamamen ortadan kaldırır. Bu durum aile ve cinsiyet ilişkileri gibi konuları sorunsallaştırır"⁵⁹

Rebekka ve Senhora D'Ortega aile içerisinde sorgulanır ve o dönemin toplumsal yapısının bir kadından beklentileri üzerine yoğunlaşır. Diğer kadınlar ise kimliksizdirler. Onlar hem erkeklerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamak hem de diğer insanların her türlü beklentisine cevap vermek zorundadırlar.

Bir kadın gelir ve bana ayağa kalkmamı söyler. Ben de öyle yaparım. Önce omuzlarımdan pelerinimi sonra da ayaklarımdan tahta ayakkabılarımı alır. Arkasına bakmadan yoluna devam eder. Rahip baba dönüp neler olduğunu öğrendiğinde yüzü solgun bir kırmızıya dönüşür. Bunu yapan kişinin kim olduğunu ve nereye gittiğini sormak için sağa sola koşuşur ama hiçbir yanıt alamaz.⁶⁰

Florens'in bu itirafı ailesi olmayan bir kadının durumunu anlatır. Her ne sebeple olursa olsun ailesi olmayan bir kadın toplum tarafından ezilir, bu durum yeni tarihselcilikteki 'kadın' kavramını ön plana çıkarır. Kadını toplum içerisinde değerlendiren yeni tarihselcilik kuramı, onun sınırlılığını vurgular.

Merhamet sadece kadınlar üzerinde değil diğer azınlık gruplar üzerinde de durur, ancak bu gruplar toplumsal ilişkilerde ele alınmıştır. Kendisine söz hakkı verilmeyenlerin konuşturulduğu *Merhamet*'de bu karakterlerin ikincil olarak konumlandırılmalarında etkili olan sosyal, politik, ekonomik nedenlerin belirleyici olduğu bir toplumun tarihi durumu anlatılır. *Merhamet*'nin bu özelliği yeni tarihselci bir yaklaşımla incelenmesine imkân vermektedir.

---

⁵⁹ Garica et al, (1996, s: 127)

⁶⁰ Morrison, (2009, s: 9)

Kaynakça

- Cash, W. J. *The Mind of the South*. New York: Vintage Books, 1991.
- Cevizci, A. *Felsefe Ansiklopedisi*. Ankara: Babil Yayıncılık, 2005
- Diedrich, M., Gates, H. L., & Pedersen, C. *Black Imagination and the Middle Passage*. New York: Oxford University Press, 1999.
- Darcy, Chantal Cornut-Gentille, and Ángel García Landa José. *Gender, I-Deology: Essays on Theory, Fiction and Film*. Amsterdam: Rodopi, 1996.
- Geertz, Clifford, and Emiroğlu Kudret. *Yerel Bilgi*. Ankara: Dost Kitabevi, 2007.
- Harpham, Geoffrey Galt. "Foucault and the New Historicism." *American Literary History* 3, no. 2 (1991): 360–75. <https://doi.org/10.1093/alh/3.2.360>.
- Hegel, G. W. F., & Sözer Onay. *Tarihte Akıl*. Çağaloğlu, İstanbul: Ara Yayıncılık, 1991.
- Hegel, G. W. F., Wood, A. W., & Nisbet, H. B. *Elements of the Philosophy of Right*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Kızılçelik Sezgin. *Sosyoloji Teorileri 2*. Konya: Nüve Kültür Merkezi Yayınları, 1994.
- Morrison, T. *Merhamet*. New York: Vintage International, Vintage Books, a division of Random House, 2009.
- Munslow, A. *Deconstructing History*. New York: Routledge, 1997.
- Oppermann, S. *Postmodern Tarih Kurami: Tarihyazimi, yeni tarihselcilik ve roman*. Ankara: Phonix, 2006.
- Ranke, L. von, & Iggers, W. A. *The Theory and Practice of History*. New York, NY: Irvington Publishers, 1983.
- Reynolds, E., & Akten, K. *Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak: Atlantik kole ticareti tarihi*. Ankara: Imge Kitabevi, 2004.
- Tyson, L. *Critical Theory Today: A User-Friendly Guide*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2006.
- Veese, H. *The New Historicism Reader*. London: Routledge, 1994.
- West, D., & Cevizci, A. *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş: Rousseau, Kant, Hegel ve Nietzsche'den Heidegger, Foucault ve Derridaya*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2005.
- White, H. *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1978.